

Raasepori, Gumnäs-Klockarudden
vesi- ja rantalinnustoseelvitys 2015

Silvestris luontoselvitys oy 8.9.2015

Sisältö

1.	Johdanto.....	3
2.	Menetelmät	4
3.	Tulokset	5
3.1.	Linnuston yleiskuvaus	5
3.2.	Muutonaikaiset levähtäjät	6
3.3.	Pesimälinnusto.....	8
4.	Tiivistelmä.....	10
5.	Suosituksset	10
6.	Lähteet.....	11

Liitteet:

Liite 1: Varpuslintujen reviirit

Liite 2: Tärkeät levähdys- ja ruokailualueet

Liite 3: Lajiluettelo

Kansikuva: Grundetin luoto tanssilavan kalliolta nähtynä.

(raportin kuvat: Sami Virta)

Selvityksen laatija:
Silvestris luontoselvitys oy
Heikinkatu 4
10300 Karjaa
gsm 050 538 0386/Esko Vuorinen
esko.vuorinen@silvestris.fi

1. Johdanto

Alueen linnusto selvitettiin perusteellisesti jo vuonna 2013. Linnut eivät kuitenkaan tuolloin kuuluneet selvitettävään lajistoon joten arvokkaista lajeista tehtiin vain tiivistelmä silloiseen luontoselvitykseen.

Vuoden 2015 kartoituksissa selvitettiin alueella pesivä vesi- ja rantalinnusto sekä laskettiin alueella keväällä levähtäneet vesi- ja lokkilinnut. Koska kevätaikainen linnusto vaihtelee vuosittain suuresti talven ankaruudesta ja kevään etenemisestä johtuen, on tässä raportissa hyödynnetty myös kevään 2013 lepäilijämääriä.

Rantavyöhykkeen ulkopuolisia metsälajeja ei kartoitettu.

Linnustonselvityksen laativat luontokartoittajat Esko Vuorinen (raportointi) ja Sami Virta (maastotyöt ja raportointi).

Kuva 1. Kaakkurit Gumnäsin edustalla

2. Menetelmät

Vesi- ja rantalinnuston selvittämiseksi käytettiin Luonnontieteellisen keskusmuseon laatimia vesi- ja rantalinnuston laskentaohjeita. Aivan suoraan ohjeita ei sovellettu käytäntöön, sillä tuolloin pesivät parimäärät olisivat olleet todellista suurempia. Maastotöiden tekijä on seurannut alueen linnustoa jo vuosia ja mikäli ohjeita olisi noudatettu kirjaimellisesti, olisi esimerkiksi haapana kuulunut alueen pesimälinnustoon ja tukkasotkia pesinyt useampi pari. Kummankaan lajin ei kuitenkaan ole vuosiin havaittu pesivän Pohjanpitäjän lahden pohjuksen alueella vaan havainnot koskevat hyvin myöhäisiä muuttajia.

Rantalinnusto laskettiin kiertämällä alue rantoja myöten verkkaisesti kävellen ja merkitsemällä karttaan (1:5000) laulavat koiraat tai muutoin pesintään viittaavat havainnot. Kiertolaskennat aloitettiin aurinгон noustessa ja lopetettiin kello kymmeneen mennessä. Sää oli laskentapäivinä poutainen. Kiertolaskennat tehtiin 15.5., 24.6. ja 3.7. Kolmen laskentakerran havainnot yhdistettiin ja tulosten perusteella arvioitiin alueella pesivä linnusto ja parimäärät.

Vesilintulaskentojen maastotyöt tehtiin pistelaskentamenetelmää käyttäen. Linnut laskettiin kahdesta paikasta, Klockaruddenin kalliolta sekä Gumnäsin niemen kärjestä. Lisäksi käytiin vanhan puhdistamon rannassa laskemassa niemen kärjestä katveeseen jääneet linnut. Pistelaskenta tehtiin 28.4. ja sitä täydennettiin kiertolaskentojen yhteydessä. Pistelaskenta tehtiin aamun varhaisina tunteina jolloin alueella liikkuvat veneet eivät vielä haitanneet laskentaa.

Yölaulajalaskennat tehtiin 16.5., 26.5., 25.6. ja 27.6. Myös yölaulajalaskentojen yhteydessä havainnoitiin vesilintuja. Yölaulajia laskettaessa käytiin lisäksi Tukkisataman lintutornissa, josta on hyvä kuuluvuus koko Flitunin ympäristön alueelle.

Raportissa käytetyt lyhenteet

k	koiras
n	naaras
ad	aikuinen
juv	nuori
p	paikallinen
DIR	EU:n lintudirektiivin (79/409/ETY) liitteessä 1 mainittu laji
VU	vaarantunut
NT	silmälläpidettävä
RT	paikallisesti uhanalainen (lounaisella rannikkomaalla eli 1b-vyöhykkeellä uhanalainen laji)

3. Tulokset

3.1. Linnuston yleiskuvaus

Gumnäsin alueen vesi- ja rantalintulajisto on hyvin samankaltaista kuin muuallakin Pohjanpitäjänlahdella. Kivikkoisella ja kallioisella Gumnäsin niemellä sekä tanssilavan ja uimarannan tienoilla linnusto on selvästi harvempaa kuin rehevillä ruovikkolahdelmilla, joissa valtaosa vesi- ja varpuslinnuista pesii. Vesilinnuista runsaimpia ovat silkkiuikku ja sinisorsa, varpuslinnuista västäräkki, pajusirkku ja ruokokertunen.

Kaava-alueella havaittiin kolme silmälläpidettäväksi luokiteltua (NT) pesimälajia.

EU:n lintudirektiivin lajeista (DIR) laulujoutsen ja kaulushaikara, sekä vaarantuneiksi (VU) luokitelluista lajeista liejukana ja rastaskerttunen pesivät alueen lähistöllä Gumnäsin ja Malmholmenin välisellä lahdella.

Pohjanpitäjänlahden perukan linnustollisesti arvokkaimpia alueita ovatkin Pappilanlahden alue ja Gumnäsin - Malmholmenin välinen ruovikkoinen lahti. Molemmat ovat matalia ja hankalakulkuisia joten vesiliikennettä on hyvin vähän ja lintulajisto sen myötä rikkaampaa kuin ympäröivillä alueilla. Kaava-alueen ainoa linnustollisesti tärkeä kohde on Grundetin luoto jolla on hyvin tiheä ja monipuolinen pesimälinnusto.

Kuva 2. Grundetin alkukesäistä linnustoa

3.2. Muutonaikaiset levähtäjät

Talvi 2014-2015 oli hyvin leuto eikä Pohjanpitäjänlahti saanut kunnollista jääpeitettä koko talvena. Tästä syystä lahti myös sulii hyvin aikaisin ja nopeasti eikä suuria vesilintujen kerääntymiä päässyt syntymään.

Kuikkalintuja havaittiin kaikkiaan hyvin vähäisiä määriä sillä lähistön suuret järvet sulivat miltei samoihin aikoihin Pohjanpitäjän lahden kanssa. Myös kaakkureiden pesimälammet vapautuivat jäistä aikaisessa vaiheessa. Tässä raportissa onkin vertailtu vuoden 2013 linnustonselvityksen tuloksia kuikkalintujen ja selkälokin osalta, jotta vuosittainen suuri yksilömäärien vaihtelu tulisi selville.

Vesilinnuista etenkin sorsat (*Anas sp.*) ja sotkat (*Aythya sp.*) levähtävät ja ruokailevat vuodesta toiseen samoilla melko suppeilla rauhallisilla alueilla. Myös keväällä 2015 kahdella alueella ruokaili ja lepäsi selvästi enemmän vesilintuja kuin ympäröivillä alueilla (liite 2).

Lajisto

Merihanhi (grågås)

Harvalukuinen vierailija Pohjanpitäjänlahdella keväällä. Ainoat havainnot 18.3. 6p, sekä 16.4. 1p

Kanadanhanhi (kanadagås)

Keväällä 2015 hyvin vähälukuinen selvitysalueen ympäristössä. Pesivä pari saapui luodolleen jo 12.3. Yhdeksän yksilöä lepäili alueella 18.3. 13.4. 4p. Tämän jälkeen havaintoja ainoastaan hautovasta parista.

Valkoposkihanhi (vitkindagås) (DIR)

Laji pesi Pohjanpitäjänlahdella ensimmäisen kerran v.2014. Keväällä 2015 lajista tehtiin ensimmäiset havainnot paikallisista linnuista lahden pohjukassa. Ainoa havainto 25.4. 3p luultavasti lahden omaa pesimäkantaa.

Sinisorsa (gräsand)

Yksi yleisimmistä levähtäjistä alueella. 12.3. 16p, 18.3. 26p, 7.4. 12p, 13.4. 16p, 16.4. 6p ja 25.4. 6p. Kaksi viimeistä koskevat alueella pesiviä lintuja.

Haapana (bläsand)

Pohjanpitäjänlahden pohjukassa yllättävän vähäluinen levähtäjä. Ainoa havainto 25.4. 4p.

Tavi (krikka)

Ainoat havainnot 18.3. 3p ja 13.4. 5p. Todennäköisesti paljon yleisempi, mutta pienenä lintuna piiloutuu matalaankin ruovikkoon.

Tukkasotka (vigg) (VU)

Keväällä 2015 poikkeuksellisen runsas. 12.3. 45p, 18.3. 6p, 7.4. 8p, 13.4. 13p, 16.4. 8p ja 28.4. 4p. Tukkasotkat olivat tiiviinä lauttana joko Tukkisataman lahden suulla tai Frimansholmenin laiteilla (ks. tärkeät levähdysalueet, liite 2)

Telkkä (knipa)

Yleinen levähtäjä alueella. 12.3. 27p, suurin keräntymä 18.3. 47p, 7.4. 10p, 13.4. 7p, 16.4. 13p. 25.4. ainoastaan pesivät jäljellä 4p.

Uivelo (salskrake) (DIR)

Kaikki havaitut yksilöt tärkeillä levähdysalueilla (liite 2). 12.3. 9p ja 18.3. 6p.

Isokoskelo (storskrake) (NT)

Runsaslukuisin alueella levähtävä vesilintu. 12.3. 135p, 18.3. 141p, 13.4. 77p ja 16.4. 49p.

Kaakkuri (smålom) (NT, DIR, RT)

Keväällä 2015 hyvin vähälukuinen Pohjanpitäjänlahden pohjukan alueella. Suurin keräntymä 16.4. vain 6p. Vuoden 2013 kartoituksissa havaittiin huhtikuun lopussa paikallisena 18 yksilöä.

Kuikka (storlom) (DIR)

Edellisen lailla hyvin vähälukuinen keväällä 2015. Suurin paikalliskertymä vain 9p 28.4. Vuoden 2013 suurin yhteismäärä 58p huhtikuun viimeisinä päivinä.

Silkkiuikku (skäggdopping)

Selvitysalueella ei levähtäviä silkkiuikkuja pesimäkannan lisäksi. Grundetin ruovikossa pesivät linnut saapuivat huhtikuun alkupuolella lyhyessä ajassa pesäluodon ympäristöön.

Merikotka (havsörn) (VU, DIR)

Ei varsinaisesti kuulunut laskettaviin lajeihin, mutta otettiin mukaan, sillä keväiset vesilinnut houkuttelevat paikalle myös merikotkia. Laji ei pesi Pohjanpitäjänlahdella. 12.3. 3p, 18.3. 3p, 7.4. 1p ja 16.4. 1p.

Kalasääski (fiskgjuse) (DIR)

Pohjanpitäjänlahden pohjoispuoleisilla järvillä pesivät kalasääsket käyvät säännöllisesti kalastamassa rauhallisissa lahden pohjukoissa. Etenkin Pappilanlahti ja Tukkisataman lahdelta ovat kalasääskien suosimia paikkoja. Molemmilla paikoilla on hyvin vähän ihmisliikennettä. Tukkisatamassa saalisteleva lintu 7.4. ja 16.4. Pappilanlahden ja Klockaruddenin edustalla kalasteleva 14.5.

Naurulokki (skrattmås) (NT)

Myöhäisinä keväänä lajin muuttoparvia pysähtyy usein Gumnäsin edustan jälle lepäämään, ennen kuin jatkavat muuttoa jokea myöten koilliseen. Keväällä 2015 muutolta lepääviä naurulokkeja ei havaittu lainkaan.

Kalalokki (fiskmås)

Enimmillään 14p 18.3. Mahdollisesti alueella pesiviä lintuja.

Harmaalokki (gråtrut)

Keväisin Pohjanpitäjänlahti toimii lajin muuttoväylänä jolloin paikalla havaitaan runsaastikin lepäileviä ja ruokailevia lintuja. Kevään suurin yhteismäärä kuitenkin vain 20p 12.3.

Selkälokki (siltrut) (VU)

Suuret sisämaan järvet aukesivat miltei samoihin aikoihin Pohjanpitäjänlahden kanssa jolloin linnuilla ei ollut tarvetta jäädä viivyttelyyn vaan jatkoivat suoraan sisämaahan. Enimmillään vain 2p 18.3. Vuoden 2013 selvityksessä havaittiin 17.4. samalla paikalla 23 paikallista selkälokkia.

Räyskä (skröntärna) (NT, DIR)

Edellisten lajien lisäksi Gumnäsin ympäristön lahdemilla havaitaan keväisin ja varsinkin loppukesästä kalastelevia räyskiä. Selvitysvuonna ainoa kevähavainto 9.5. 1 kiertelevä. Heinä-elokuussa alueella havaittiin useaan otteeseen 1-2 kalastelevaa lintua.

3.3. Pesimälinnusto

Gumnäsin selvitysalueella tai sen välittömässä läheisyydessä rantavyöhykkeellä havaittiin 24 pesiväksi tulkittua lintulajia. Västäräkkejä ei laskettu lajin yleisyyden vuoksi. Varpuslinnuista on erillinen reviirikartta liitteenä (liite 1). Vesilinnuista ei tehty samanlaista karttaa sillä linnut liikkuvat jonkin verran tulevan pesäpaikan liepeillä eikä tarkka pesäpaikka näin ollen ole tiedossa.

Lajisto

Kyhmyjoutsen (knölsvan)

Kaksi pesivää paria. Frimansholmenin molemmin puolin ruovikon rajassa.

Laulujoutsen (sängsvan) (DIR)

Yksi pesivä pari. Tukkisataman lahden pohjukassa varsinaisen selvitysalueen ulkopuolella.

Kanadanhanhi (kanadagås)

Yksi pesivä pari Grundetilla.

Sinisorsa (gräsand)

Viisi pesivää paria. Tukkisataman lahdelmassa kaksi paria varsinaisen selvitysalueen ulkopuolella. Yksi pari Gumnäsin niemellä ja kaksi paria alueen länsiosassa.

Tavi (krikka)

Kaksi pesivää paria. Tukkisataman lahdelmassa ja Gumnäsin niemellä.

Tukkasotka (vigg) (VU)

Keväällä runsas levähtäjä mutta tuskin kuuluu pesivään lajistoon. Mahdollinen pesintä Frimansholmenin ympäristössä.

Telkkä (knipa)

Kolme pesivää paria. Kaksi paria Gumnäsin niemellä ja yksi Klockaruddenin lahdella.

Isokoskelo (storskrake) (NT)

Yksi pesivä pari Gumnäsin niemellä.

Silkkiuikku (skäggdopping)

Kaksitoista pesivää paria. Grundetin luodon ruovikossa kymmenen paria, lisäksi Flitunin saaren kaakkoispuolen ruovikossa kaksi paria.

Kaulushaikara (rördrom) (DIR)

Kaksi reviiriä, kumpikin selvitysalueen ulkopuolella. Toinen Tukkisataman lahden pohjukassa, toinen Pappilan lahdella.

Nokikana (sothöna)

Kaksi pesivää paria. Klockaruddenin lahden pohjukassa sekä toinen selvitysalueen ulkopuolella Tukkisataman lahdella.

Liejukana (rörhöna) (VU)

Todennäköisesti yksi pesivä pari Tukkisataman pohjukassa alueen ulkopuolella. Keväällä kuultiin lajin soidinääntä kahtena päivänä ja 20.8. havaittiin aikuinen lintu samalla paikalla.

Meriharakka (strandskata)

Yksi pesivä pari Grundetin luodolla.

Rantasipi (drillsnäppa) (NT)

Kaksi pesivää paria. Gumnäsin niemellä ja tanssilavan rannan ympäristössä.

Naurulokki (skrattmås) (NT)

Yhdyskunta Grundetin luodolla. Kolonian vuosittainen parimäärä on vaihdellut suuresti. Pistelaskennassa laskettiin 65 hautovaa lintua mutta 7.6. hautovia lintuja oli peräti 86 (suull. Kimmo Virta). Vuonna 2013 pesiviä pareja oli 20.

Kalalokki (fiskmås)

Viisi pesivää paria. Yksi Klockaruddenin lahden pienellä luodolla. Neljä paria naurulokkiyhdyksunnassa Grundetilla.

Satakieli (näktergal)

Neljä paria joista kolme selvitysalueella, (ks. karttaliite, liite 1.)

Ruokokerttunen (sävsångare)

Yleinen laji alueen ruovikoissa. Alueella 9-10 paria, lisäksi alueen ulkopuolella 2-3 paria, (ks. karttaliite).

Rytikerttunen (rörsångare)

Klockaruddenin lahdella kaksi paria. Lisäksi alueen ulkopuolella kolme paria, (ks. karttaliite).

Luhtakerttunen (kärrsångare)

Yksi pari venerannan itäpuolella, (ks. karttaliite).

Viitakerttunen (busksångare)

Vuoden 2013 linnustaselvityksessä yksi pari Klockaruddenin lahden pohjukassa venelaskupaikan vieressä. Havaittu paikalla myös aiempina vuosina. Vuoden 2015 kartoituksissa lajia ei kuitenkaan havaittu.

Rastaskerttunen (trastsångare) (VU)

Kaksi reviiriä. Flitunin kaakkois- ja pohjoispuolella, (ks. karttaliite).

Pajusirkku (sävsparv)

8-9 paria tasaisesti alueen ruovikoissa. Lisäksi alueen ulkopuolella 2-3 paria, (ks. karttaliite).

4. Tiivistelmä

Kaava-alueella pesivä ranta- ja vesilinnusto on tyypillistä etelärannikon suojaisten merenlahtien lajistoa. Uimarannan, ulkoilupolkuverkoston ja Gumnäsin niemen kärjen venepaikkojen myötä alueella on melko vilkas ihmisliikenne, joka osaltaan vähentää alueen linnustollisia arvoja. Arvokkain alue on Grundetin luoto jolla pesii useita lajeja naurulokkiyhdyksunnan suojusta. Alueen länsi- ja itäpuolella sijaitsevilla Pappilanlahdella sekä Gumnäsin - Malmholmenin välisellä lahdella (Tukkisataman lahti) linnusto on selvästi tiheämpää ja monilajisempää kuin kaava-alueella.

Jäiden lähdön aikaan Gumnäsin vesialue on vielä hyvin rauhaisa satunnaista veneliikennettä lukuun ottamatta. Alueella ruokailee ja leipälee tuolloin runsaasti vesi- ja lokkilintuja. Direktiivilajeista (DIR) säännöllisesti tavattavia ovat uivelo, kaakkuri, kuikka sekä uusimpana tulokkaana valkoposkihanhi. Uhanalaiseksi luokitelluista tukkasotka (VU), selkälokki (VU), isokoskelo (NT), naurulokki (NT) ja kaakkuri (NT, RT). Keväisten vesilintujen myötä alueella tavataan säännöllisesti merikotkia (VU,DIR). Keväisin ja loppukesästä alueella ruokailee räyskiä ja kevästä syksyyn alueen tyynet lahdemat ovat kalasääsken (DIR) ruokailualueita.

5. Suositukset

Pesimälinnuston kannalta alueella ei ole kaavoituksessa huomioon otettavia erityiskohteita lukuun ottamatta Grundetin luotoa.

Alueella levähtävän ja ruokailevan linnuston suojelemiseksi Gumnäsin itäisen niemen rantojen ja Flitunin ympäristön vesialueen säilyminen rauhallisina on tärkeää. Asiaa selvitetään enemmän Natura-arvion tarveharkinta -raportissa.

6. Lähteet

Alueellisesti uhanalaiset linnut:

<http://www.birdlife.fi/suojelu/lajit/uhex/uhex-alueelliset.shtml>

Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988: Linnustoseurannan havainnointiohjeet. 2., uusittu painos. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki.

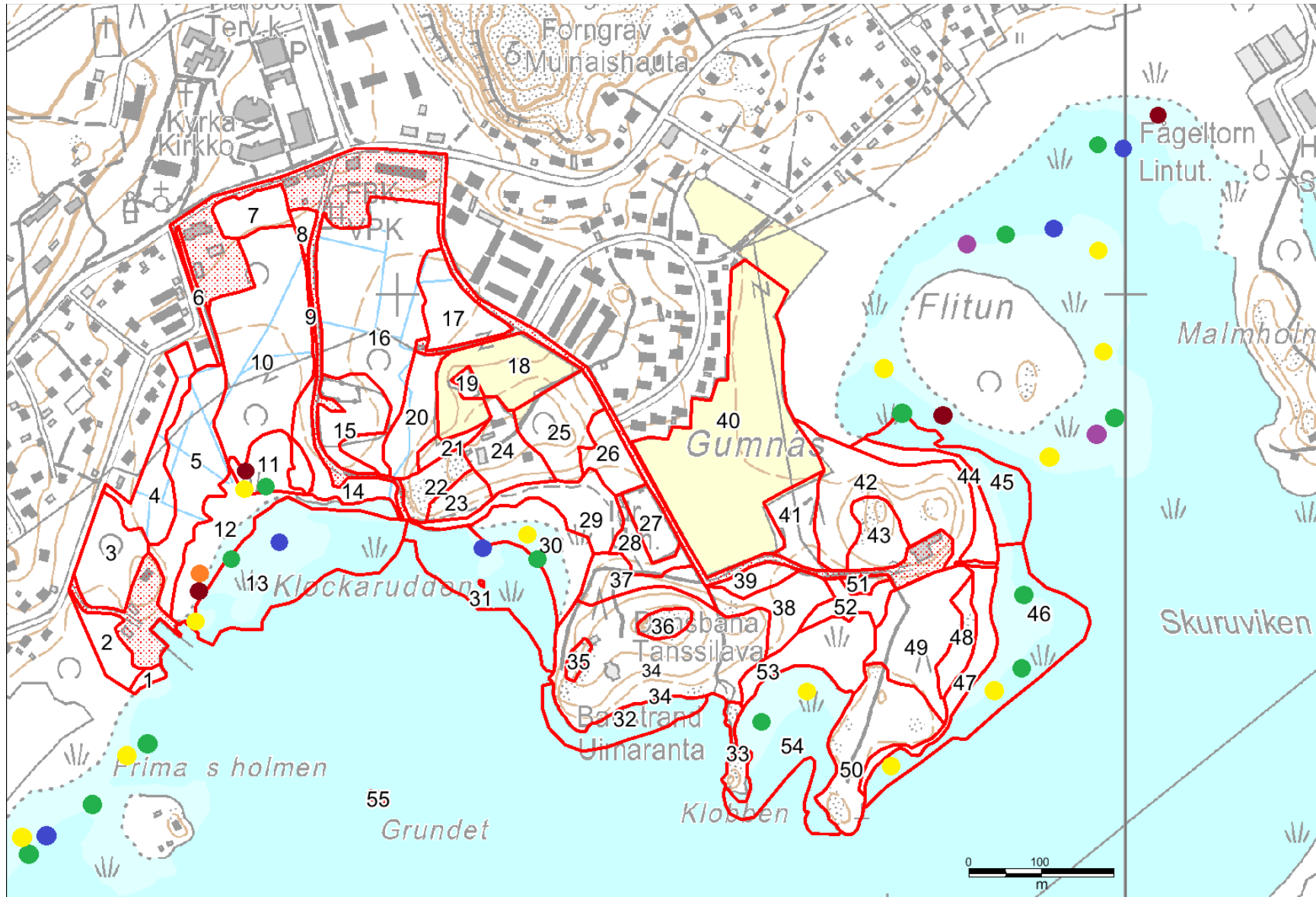
Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A., & Mannerkoski, I. (toim./eds.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.

Suomen lintuatlas 2010: Lajit (<http://atlas3.lintuatlas.fi/tulokset/lajit>) [luettu 1.2.2014]

Vesi- ja rantalinnuston

jeet: <http://www.luomus.fi/fi/vesilintulaskenta>

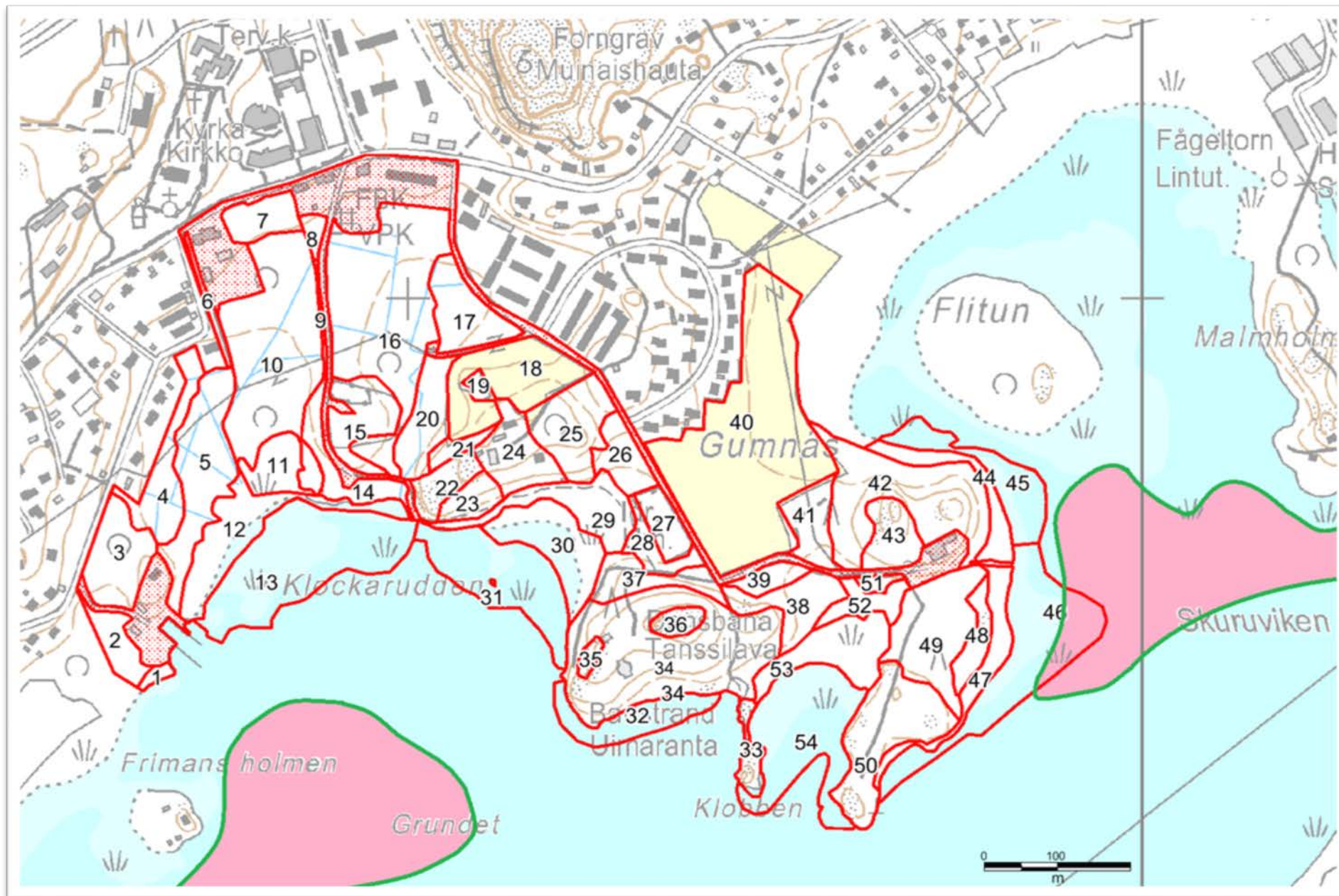
Virta, S. 2010: Pohjanpitäjänlahden vesi- ja rantalinnustoa 2010. (julkaisematon)

varpuslinnut

- satakieli
- luhtakerttunen
- ruokokerttunen
- rytikerttunen
- rastaskerttunen
- pajusirkku

Liite 2. Tärkeät levähdys- ja ruokailualueet

Liite 3. Havaitut pesivät ja muutolla levähtävät lintulajit		
tieteellinen nimi	lajinimi suomeksi	lajinimi ruotsiksi
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	rastaskerttunen	trastsångare
<i>Acrocephalus dumetorum</i>	viitakerttunen	busksångare
<i>Acrocephalus palustris</i>	luhtakerttunen	kärrsångare
<i>Acrocephalus scoenobaenus</i>	ruokokerttunen	sävsångare
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	rytikerttunen	rörsångare
<i>Actitis hypoleucos</i>	rantasipi	drillsnäppa
<i>Anas crecca</i>	tavi	krikka
<i>Anas penelope</i>	haapana	bläsand
<i>Anas platyrhynchos</i>	sinisorsa	gräsand
<i>Anser anser</i>	merihanhi	grågås
<i>Ardea cinerea</i>	harmaahaikara	gråhäger
<i>Aythya fuligula</i>	tukkasotka	vigg
<i>Botaurus stellaris</i>	kaulushaikara	rördrom
<i>Branta canadensis</i>	kanadanhanhi	kanadagås
<i>Branta leucopsis</i>	valkoposkihanhi	vitkindad gås
<i>Cygnus cygnus</i>	laulujoutsen	sångsvan
<i>Cygnus olor</i>	kyhmyjoutsen	knölsvan
<i>Egretta alba</i>	jalohaikara	ägretthäger
<i>Fulica atra</i>	nokikana	sothöna
<i>Gallinula chloropus</i>	liejukana	rörhöna
<i>Gavia arctica</i>	kuikka	storlom
<i>Gavia stellata</i>	kaakkuri	smålom
<i>Haematopus ostralegus</i>	meriharakka	strandkata
<i>Haliaeetus albicilla</i>	merikotka	havsörn
<i>Larus argentatus</i>	harmaalokki	gråtrut
<i>Larus canus</i>	kalalokki	fiskmå
<i>Larus fuscus</i>	selkälokki	silltrut
<i>Larus marinus</i>	merilokki	havstrut
<i>Larus ridibundus</i>	naurulokki	skrattmå
<i>Luscinia luscinia</i>	satakieli	näktergal
<i>Mergus albellus</i>	uivelo	salskrake
<i>Mergus merganser</i>	isokoskelo	storskrake
<i>Motacilla alba</i>	västäräkki	sädesärta
<i>Pandion haliaetus</i>	kalasääski	fiskgjuse
<i>Phalacrocorax carbo</i>	merimetso	storskarv
<i>Podiceps cristatus</i>	silkkiuikku	skäggdopping
<i>Sterna caspia</i>	räyskä	skrântärna
<i>Sterna hirundo</i>	kalatiira	fisktärna
<i>Sterna paradisaea</i>	lapintiira	silvertärna